

Една сравнителна картина за етапите, през които е преминало административното деление на България от освобождението до края на 1910 година, може да ни даде следната табличка, в която е изложен административния

състав на държавата по време на извършените общи преброявания на населението, както го намираме установен в издадените публикации по преброяванията:

Административно деление на България по време на извършените общи преброявания.

Година на преброяването	Брой на окръзите	Брой на околията	Брой на общините			Брой на населените места					Манастири*)	Гари*)	Пространство в квадратни километра	Брой на сградите за живеене	Брой на жителите
			градски	селски	всичко	градове	градове	села	махали и колиби	всичко					
1880 *)	21	58	40	1,314	1,354	40	77	2,615	666	3,398	—	—	62,776 ⁸	339,456 *)	2,007,919
1884 *)	6	28	27	—	—	27	—	1,289	2	1,318	—	—	35,208 ³	176,727 *)	975,030
1887 . . .	23	84	74	1,768	1,842	74	—	3,387	658	4,619	—	—	99,278 ⁰ *)	546,472	3,154,375
1892 . . .	22	85	78	1,780	1,858	78	—	3,925	681	4,684	—	—	95,704 ⁵ *)	552,027	3,310,713
1900 . . .	12	71	79	1,811	1,890	79	—	3,849	1,141	5,069	93	09	96,345 ⁵ *)	672,716	3,744,283
1905 . . .	12	71	80	1,813	1,893	80	—	3,838	1,100	5,018	96	68	96,345 ⁵	713,333	4,035,575
1910 . . .	12	71	80	1,892	2,062	80	—	3,839	1,099	5,018	85	82	96,345 ⁵	758,342	4,337,513

*) Само ония манастири и гари, които отстоят от градовете и селата на не по-малко от 1 килом. — *) Само за Северна България. — *) Само в Южна България (Източна Румелия). — *) Къщи за живеене. — *) По измерване на нив. Т. Н. Каравашев. — *) По измерване на Щаба на армията през 1890 год. — *) По измерване на сжция през 1900 год.

Съгласно конституцията и органическият устав, като основна административна единица у нас през всичкото време от освобождението е запазена *общината*, съществуваща и в турско време.

По закона и правилника за устройството на общините, тия подирните се състоят от *населени места*, които носят названия: градове, села, махали и колиби.

Всяко село има самостоятелно землище. От махалите и колибите едни са самостоятелни населени места, а други са част от селата, без свои землища. По желание на населението, могат да бъдат преименовани в села ония махали и колиби, които имат отделно свое землище, църква и училище, и къщите им не са пръснати.

За да се преобърне едно село в град, то трябва да има не по-малко от 3000 жители, по-голямата част от които да се занимават със занаяти, търговия и индустрия, и констатираните редовни приходи на общинския бюджет за всяка от последните три години да надминуват 30,000 лева.

Всяко село, махала или колиби от 100 къщи нагоре съставят селска община, която носи името на селото (махалата или колибите), дето се намира общинското управление. Селата, махалите и колибите, в които нема 100 къщи, се сгрупирват в едно и съставят община или се присъединяват към друга някоя близка община. По изключение, наложено от топографически и икономически причини, може да се допусне на села, махали или колиби и с по-малко от 100 къщи, но не по-малко от 50, да съставят отделна община, с това обаче условие, че ще издържат общинското си управление според предписанията на закона.

За градски общини законът е признал отначало ония, които са били припознати за такива от старо време. Градската община носи името на града, в който се намира общинското управление.

Преобръщането селските общини в градски, и обратно, става по законодателен ред, по искане на заинтересованите общини, и съгласно горезброените условия.

Общините са припознати от закона за юридически лица.

Изменение в състава на общините чрез закриване и откриване общини, отцепване села от едни общини и присъединяването им към други, както и преместване общински центрове става по мотивирано заявление от жителите на заинтересованото село, скрепено с подписите на повече

от половината му избиратели, и по решение на надлежния окръжен съвет, утвърдено с указ.

За да се създадат условия за един по-голям стабилитет на общините и се избегнат честите и безразборни целения и прехвърления на села от едни общини към други, Народното събрание през 1902 год. бе узаконило, че гореказаните изменения в състава на общините могат да стават „само един път в пет години — пет месеца преди деня, когато се извършва всеобщо преброяване на населението“*). Това законоположение бе, обаче, отменено през 1909 год. със закона за изменение чл. 4 от закона за селските общини (Джрж. вестник брой 15 от 21 януарий 1909 год.).

*

Един от важните въпроси по тая материя е въпросът за названията (имената) на населените места и за промените на тия названия.

По мнението на най-компетентните лица у нас и в чужбина, промени в названията на общините и населените места трябва да се внасят с най-голяма предпазливост и внимателност: колкото е възможно по-малко да се подновява и да се подбира най-рационалната ортография (написване името) измежду установените от модерната практика (списъци на населените места, общински печати, бланки и пр.).

Това мнение се подкрепя със следните положения.

Имената на общините и на отделните селища, също като тия на хората, са тяхно изключително наследство; никому не е позволено да се бърка в тех, и даже самият закон не бива да ги изменява произволно. Както не може да се променя името на едно лице, така също не бива да се променят и имената на населените места. Ако има някакво съмнение или неясност относително названието на някоя община, село, колиби и пр., трябва да се проследи развитието им до техния произход, и по тоя начин ще може да се отстрани всяко съмнение.

С религиозен респект трябва да се отнасяме към старите форми и имена на населените места, когато те са осветени от обичая и времето. Имената на градовете и селата имат право на същия респект, както и наследстве-

*) Закон от 7 декемврий 1902 год. за изменение закона за селските общини (Джржавен вестник брой 270 от 11 сжция месец).